

תקציר מפגש – פסיכולוגיה התפתחותית

שיטות מחקר בתינוקות וילדים קטנים: מכיוון שאי אפשר לעשות ניסוי רגיל על תינוקות שטרם מדברים או שולטים בתנועות רצוניות, משתמשים במעקב אחרי קצב מציצה (מעיד על עוררות), תנועות עיניים (מעיד על העדפה לגירוי כזה או אחר), ותצפית על משחק והתנהגות ספונטנית. לאחרונה (2018) פותחה טכנולוגיה שמאפשרת הדמייה מוחית של תינוקות בני יומם ואפילו של עוברים בבטן-אימם.

שאלה כללית: האם התינוק נולד "לוח חלק" ורוכש את כל תכונותיו מהסביבה? או שמא הוא נולד עם כישורים שכליים ופסיכולוגים מסויימים? מחקרים חדשים מראים שיותר ויותר תכונות וכישורים שבעבר נחשבו תלויי-סביבה ולמידה, הם למעשה מולדים (יכולות מתמטיות, מצפון ומוסר ועוד).

ניסוי ישן מ 1910 ע"י ג'ון ווטסון הביהוויוריסט: מאמין שכל תכונה, כולל "אישיות חרדתית" היא נרכשת: הדגמה ע"י גרימת פחד מחיות שנרכש במעבדה – ניסוי "אלברט הקטן".

יכולות מולדות: מחקרים מהשנים האחרונות מראים כי כישורים רבים קיימים מלידה, וביניהם: תחושת כמות ומספר ($1+1=3$ גורם לתינוק להיות מופתע), נטייה ליצירת קשר עין ותקשורת בין-אישית – רפלקס מולד

חוש צדק (תינוקות בני 6 חודשים מעדיפים לשחק עם בובה שעוזרת לבובה אחרת מאשר עם בובה מפריעה לבובה אחרת. תינוקות בני 8 חודשים מעדיפים לשחק עם בובה שנוקמת בבובה שקודם לכן הפריעה לבובה אחרת – חוש צדק בסיסי מולד).

תקופה קריטית: עבור כל יכולת חושית/שכלית קיים "חלון הזדמנויות" שבו יש צורך בגירוי חיצוני מתאים. אם חוש הראייה לא נחשף למידע בחודשים הראשונים – ייגרם עיוורון חלקי או מלא (ילדים אתיופים שנולדו עם קטרקט- נשארו עיוורים למידע תלת-מימדי למרות הסרת הקטרקט כעבור כמה שנים). עבור כל יכולת (ראייה, שמיעה, שפה, חברתית) – תקופה קריטית שונה.

היקשרות: קשר בין אישי, יציב וממושך בין התינוק לדמות המטפלת העיקרית- חשוב לצורך התפתחות האישיות והקשרים עם הזולת בעתיד. זהו תהליך ארוך-טווח שבו חשובה פחות מי הדמות הבוגרת (אבא, אמא, סבתא..) ויותר חשובה העקביות, ההענות, הפניות של המבוגר- לצרכי הילד.

טיב היקשרות נמדד בתגובות הילד ב "מצב הזר" – כניסת אדם זר לחדר שבו שוהים אמא והילד, ועזיבת מפתיעה של האמא את החדר לזמן מה- ואז חזרתה. 70% מהילדים הם בעלי היקשרות בטוחה (מצוקה בעזיבת האם, אי יכולת להתנחם ע"י אדם זר, נחמה בחזרת האמא), אך 30% בעלי היקשרות לא בטוחה (נמנעת או אמביוולנטית). השלכות על חברות, זוגיות, ובריאות נפשית בעתיד.

יתומי רומניה- אשר סבלו מהזנחה רגשית (גם אם לא חומרית) – מעבר לגיל חצי שנה פיתחו ליקויים רגשיים, חברתיים ושכליים ואף נפח המוח שלהם קטן יחסית לבני גילם.

הניסוי של הארלו (קופים שגדלו עם אמהות תחליפיות - אמא תיל ואמא מגבת) מראה כי הרכיב הקריטי בהיקשרות הוא חום ואהבה ולא מזון.

יכולת חשיבה כמותית ולוגית: לפי הפסיכולוג השוויצרי פיאז'ה הילד חושב אחרת ממבוגר ולא מבין מושגים כמו כמות, מספר (ניסוי שימור כמות נוזל בכוסות וכמות המטבעות בשורה). החשיבה הילדותית עוברת כמה "קפיצות מדרגה" עד שהיא הופכת להיות חשיבה מבוגרת.

רגשות והבנת רגשות: ישנו סט של 6 רגשות מולדים (שמחה, פחד, כעס, גועל, הפתעה, עצב) הישג חשוב בהתפתחות רגשית החל מגיל שנתיים ואילך. - ההבנה כי לאחר יש מחשבות/כוונות שונות משלי – Theory of mind – תאוריה של תודעה. מאפשר אמפתיה, "אינטליגנציה רגשית".

השפעת משחקי מחשב אלימים: הדיון המדעי-ציבורי בעיצומו, אבל נראה ממחקרים עדכניים כי משחק במשחקי מחשב אלימים, מעודד רק אגרסיביות בטווח הקצר (בזמן המשחק) אך לא מכליל את עצמו מעבר לכך, כלומר משחקי מחשב אלימים הם לא הגורם לאלימות ילדים/בני נוער.